

Phật giáo và trách nhiệm đạo đức giữa chiến tranh và hòa bình

ISSN: 2734-9195 15:42 17/11/2025

Dù đầy mâu thuẫn và khó khăn, đây là cuộc đối thoại mà Phật giáo không thể né tránh. Bởi trong một thế giới đang ngày càng hỗn loạn và mất phương hướng đạo đức, tiếng nói của Từ bi và Trí tuệ chính là điều nhân loại đang cần hơn bao giờ hết.

Thế giới tiếp tục chứng kiến những bi kịch nhân đạo ở Gaza, các câu hỏi về đạo đức, chính trị và trách nhiệm tâm linh lại được đặt ra sâu sắc hơn bao giờ hết. Giữa vòng xoáy bạo lực và quyền lực, Phật giáo – với nền tảng Từ bi và Trí tuệ, liệu có thể góp phần định hình một chính quyền nhân bản hơn? Hay đôi khi, chính sự im lặng và thỏa hiệp lại trở thành một hình thức đồng lõa?

Khi tôn giáo bị cuốn vào cơn bão chính trị

Cuộc xung đột giữa Lực lượng Phòng vệ Israel (IDF) và Hamas, bùng phát sau các vụ tấn công ngày 07/10/2023 khiến hơn 1.195 người thiệt mạng, đã nhanh chóng đẩy khu vực Trung Đông vào vòng khủng hoảng sâu sắc. Tính đến tháng 05/2025, các cơ quan y tế tại Gaza ghi nhận ít nhất 53.000 người Palestine thiệt mạng, trong đó 83% là dân thường, theo số liệu tổng hợp từ Liên Hợp Quốc và tình báo quân đội Israel. Những con số ấy đã dẫn tới cáo buộc “tội ác diệt chủng” đối với chính quyền Israel, khi chiến dịch quân sự được cho là mang “ý định hủy diệt người dân Gaza”.

Ảnh: bbc.com

Trong bối cảnh đó, học giả Phật giáo Brian Victoria đã gây chú ý khi công bố bài viết đặt câu hỏi thẳng thắn về vai trò của một Thiền sư gốc Israel trong việc hướng dẫn tinh thần cho binh sĩ IDF.

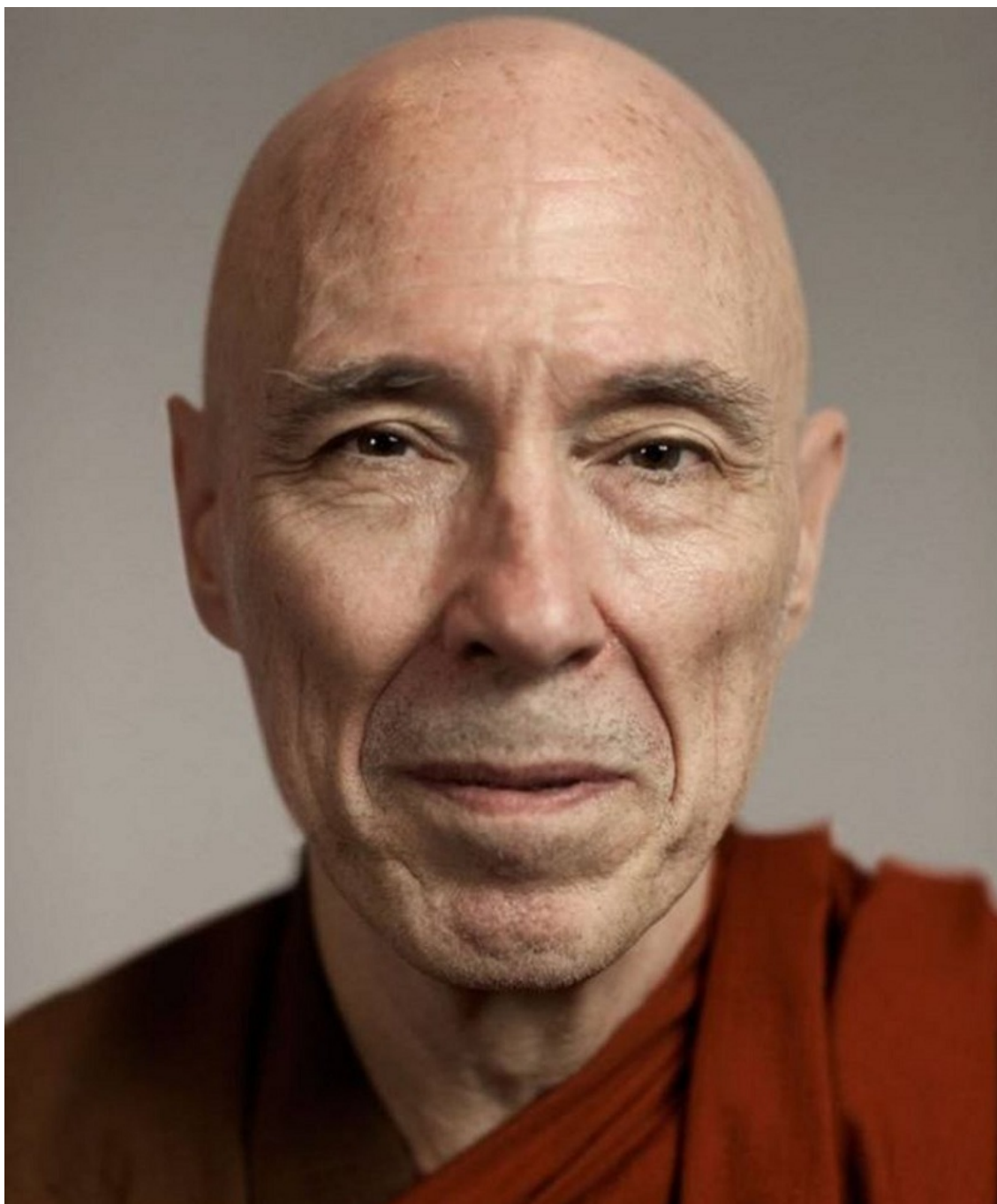
Victoria cho rằng, những vị tu sĩ hay giáo thọ Phật giáo khi tham gia huấn luyện tinh thần cho quân đội đang đặt lợi ích quốc gia ngang bằng, thậm chí cao hơn giáo lý nhà Phật, đặc biệt là giới đầu tiên trong Ngũ giới: “Không sát sinh”?

Sự khác biệt giữa tinh thần bất bạo động của đức Phật và những nguyên lý chiến đấu được áp dụng trong huấn luyện binh sĩ là một khoảng cách đạo đức đáng suy ngẫm.

Trí tuệ và Từ bi - nền tảng cho tiếng nói xã hội

Tuy vậy, “không sát sinh” không đồng nghĩa với việc phật tử phải tách mình khỏi chính quyền hoặc từ chối ảnh hưởng đến xã hội. Ngược lại, lịch sử cho thấy, đức Phật từng có mối quan hệ gần gũi với các vương giả, và tăng đoàn qua nhiều thời kỳ ở châu Á cũng thường hiện diện gần trung tâm quyền lực để khuyên can, soi sáng và định hướng chính sách theo hướng an hòa.

Tại Hoa Kỳ, cộng đồng phật tử tuy chỉ chiếm khoảng 1% dân số, song ngày càng thể hiện rõ vai trò đạo đức trong các vấn đề chính trị và nhân quyền. Gần đây nhất là vụ bắt giữ sinh viên Palestine - Mohsen Mahdawi, người cư trú hợp pháp tại Mỹ. Sau khi thân nhân của Mahdawi bị sát hại ở Gaza, anh bày tỏ phần nộ trên mạng xã hội và bị Cơ quan Di trú (ICE) giam giữ.

Tỳ kheo Bodhi (ảnh: wisdomexperience.org)

Trước sự việc này, Hòa thượng Bhikkhu Bodhi, Chủ tịch Hiệp hội Phật giáo Hoa Kỳ, cùng 135 vị tăng, ni và giáo thọ đã ký thư ngỏ yêu cầu trả tự do cho Mahdawi. Một lá thư riêng của Bhikkhu Bodhi cũng lên tiếng bảo vệ nhân cách của anh. Kết quả, Tòa án Liên bang Mỹ ra phán quyết trả tự do cho Mahdawi ngày 30/04, khẳng định việc bắt giữ là “trái pháp luật”.

Hành động kiên định ấy phản ánh sức mạnh đạo đức và lòng từ bi của phật tử Hoa Kỳ, đồng thời khẳng định rằng tiếng nói Phật giáo dù thiểu số, vẫn có thể góp phần vào tiến trình chính trị, lên tiếng cho công lý và phẩm giá con người.

Đối thoại không nghỉ “giữa chiến tranh và hòa bình”

Trước những cảnh báo của Brian Victoria về sự đồng lõa vô thức của Phật giáo trong bạo lực và chết chóc giữa các quốc gia, một cuộc tranh luận triết học sâu sắc đang dần hình thành. Một bên cho rằng chiến tranh trong giới hạn cuối cùng, có thể là phương tiện buộc phải dùng để bảo vệ hòa bình; bên kia khẳng định bất kỳ hình thức chiến tranh nào cũng trái với tinh thần Phật pháp.

Cuộc tranh luận này đang lan tỏa khắp các diễn đàn, mạng xã hội và cả trong những cuộc trò chuyện riêng tư. Nó phản ánh nỗi băn khoăn muôn thuở: liệu có thể tác động đến chính quyền bằng Từ bi và Trí tuệ, mà không đánh mất tinh thần bất bạo động của đạo Phật?

Từ thời Thánh Augustin cho đến ngài Amoghavajra, các nhà tư tưởng và tôn giáo đều trăn trở về sự mâu thuẫn giữa “bạo lực chính đáng” và “đức hiếu sinh”. Chính trong vùng mờ đó, Phật giáo được thử thách: làm sao để vừa giữ được lòng Từ bi (Karuṇā), vừa soi chiếu bằng Trí tuệ (Prajñā) trong việc tham gia, góp ý hay phản biện các chính sách của nhà nước.

Dù đầy mâu thuẫn và khó khăn, đây là cuộc đối thoại mà Phật giáo không thể né tránh. Bởi trong một thế giới đang ngày càng hỗn loạn và mất phương hướng đạo đức, tiếng nói của Từ bi và Trí tuệ chính là điều nhân loại đang cần hơn bao giờ hết.

Theo: Buddhistdoor Global

Chuyển ngữ và biên tập: **Thường Nguyên**